

ÕPETAJATE LEHT

Laupäev

ILMUB 1930. AASTA

SEPTEMBRIST

Nr 32

18. august 1990

hind 2 kop.

Kuni 26.augustini näeb Laste Loomingu Majas Pärnu lastekunstikooli õpetaja Maie Irdi õpilaste töid – maale, graafikat, joonistusi, plakateid, maske... – kõiki kunstikoolis õpitavate tehnikate teostusi. Näitust vaadates köidab õpilaste isikupärane nägemine, nende suhe kujutatavasse, mängulust, mida õpetaja oma õpilastes alles hoidnud ja edasi arendanud. Tulge vaadake ja veenduge!

TÖNU KALLE foto

RIIN.
KALJUEHND



Soome abi on tulemas!

Tung Põhja on Eestis pärast raudeesriide paotamist olnud õige tormiline. Viimase paari aasta jooksul on pea iga teine eestlane Soomes käinud. Kui paljud neist on pidanud peaeesmärgiks oma maailmapildi avardamist, kui paljud õppimist või moonakottide täitmist, võib igaüks enda tutvusringkonna järgi ise arvata. Et aga nii üheks, teiseks kui kolmandaks kulub tõelist raha ja et viimast naljalt ei ole ega tule, on selgemast selge.

Nüüd on soomlased, näinud meie meeleheitlikke ponnistusi üle valuutabarjääri kargamisel ja uskudes eestlaste õilsatesse eesmärkidesse Soome-reisidest saadud tulused kogu rahva heaks kasutada, oma sõbrakäe ulatanud. 1989.a algusest 1990.a jaanuarini on Soomluse Liit toime pannud suure korjanduse Eesti kultuuri ja hariduse toetamiseks. Korjanduse korraldamisega liitusid kohe ka Friedebert Tuglase Selts, Soome Koolijuhatajate Liit ja soomerootslaste esinduskogu Svenska Finlands Folkting.

Tänaseks on korjanduse tuludest saadud miljoni margaga asutatud Eesti Kultuurikapitali Sihtasutus Soomes, mis registreeriti ametlikult juuni lõpul. Nagu ütleb sihtasutuse põhikiri, on selle eesmärk toetada eesti kultuuri, teadust ja kunsti, edendada nii eestlaste õpinguid kui ka Soome ja Eesti õppeasutuste koostööd ning tutvustada ülalmainitud tegevusi Soomes.

Soomlased on ettevaatlik ja kaalutlev rahvas. Et korjanduse tulud ei satuks Eestis juhuslike inimeste, spekulantide või muidu aferistide kätte, on ette nähtud, et kultuurikapitali raha saab vastu võtta ja kasutada ainult Soomes; kellele seda jaotada, otsustab aga sihtasutuse juhatuse laekunud avalduste põhjal. Muidugi võidakse arvesse võtta ka Eesti ametiteeste ja organisatsioonide seisukohti, aga kultuurikapital ei pea ennast ühegi Eesti asutuse mõjuuluseks.

Põhiliselt kasutatakse kultuurikapitali raha eraisikutele stipendiumide ja abirahade jaotami-

seks, erijuhtudel võivad toetust saada ka organisatsioonid ja asutused, aga ikka vaid Soomes kasutamiseks. Nii toetatakse Soome kooli, kes võtavad vastu Eesti õpilasarühmi jms.

Esimesed stipendiumid jm abirahad määratakse järgmiseks pooleks aastaks jõulude ajal (250 000 marka). Et neid taotleda, tuleb septembrikuus esitada sihtasutusele avaldus. Kuidas seda teha, teatatakse loodetavasti ajakirjanduses edaspidi lähemalt. Tulevikus kavatakse aastaks kulutada abirahadena 500 000 marka ning see määratakse järgmiseks õppeaastaks eelmise õppeaasta lõpul. Taotlusaeg 1991/92. õppeaastaks – 1991.a veebruar.

Siin kirjapandut tutvustasid 2.augustil Tallinna Raekojas Eesti Kultuurikapitali Sihtasutuse juhatuse esindajad: esimees prof Päiviö Tommila (Helsinki Ülikooli rektor), abiesimees Antero Penttilä (Helsinki Ressu Gümnaasiumi rektor) ja prof Erkki Pih-

(Järg 3. lk.)

LK Täna'sest lehest saate teada:

- 1-3 soomlaste abist – kellele meist ja milleks?
- 2 et lõppklassi õpetaja ja õpilane otsivad kaitset.
- 3 testist sisseastumiseksamite asemel.
- 3 üliõpilase suhetest ja rahaasjadest.
- 4-5 probleemidest, mis seostuvad noorte seksuaalkasvatuse ja -haridusega.
- 6 et terviseõpetuse programm on siiski olemas.
- 7 et Soomes valiti haridusministriks endine kaitseminister.
- 7 psühholoogia õppekomplekti lüümikutes esinevatest vigadest.
- 8 hulgaliselt mitmesugust infot.



Test vastuvõtueksamite asemel paistab end igati õigustavat,

arvas REIN PLATS, TTÜ majandusteaduskonna prodekaan ja tänavuse vastuvõtukomisjoni esimees.

TTÜ majandusteaduskonnas asendati vastuvõtueksamid tudengikandidaatide testimisega

Kõigepealt tuli sisseastujail vastata ainetesti küsimustele. Sellele järgnes nn kutsesobivustest. Lõpuks võeti arvesse veel keskkoolitunnistuse 7 aine keskmine hinne. Nii tekkinud pingerida saigi vastuvõtu aluseks.

Ainetest koosnes 3 osast: matemaatikast, geograafiast ja emakeelest. Testi hinne sõltus kogutud punktide üldsummast, nii et pisut nõrgemaid teadmisi ühes aines võis korvata teise aine väga hea tundmisega. Majandusteaduskonnas hädavajalik matemaatika oskamine tuli esile küsimuste osakaaluga testis: maksimaalsest punktide arvust andis matemaatikatest 50%, geograafia ja emakeel kumbki 25%. Emakeel omakorda jagunes suhtes 60% ja 40% ortograafia ja kirjanduse vahel.

Ainetesti tulemuste põhjal lubati paremad järgmisele katsele, nii et igale kohale jäi konkureerima 1,5 tudengikandidaati (algul oli konkurss 4 inimest kohale). Sel viisil tehti ainetundmine sissesaamisel võimetetesti tulemustest olulisemaks.

Kutsesobivustesti oli koostanud Vabariiklik Kutsesuunitluskeskus Lääne-Saksamaal kasutatavate materjalide eeskujul.

Nii aine- kui ka kutsesobivustesti hinnati 10pallilise skaala järgi. Lõpliku pingerea saamiseks summeeriti mõlema testi hinded ja tulemusele liideti lõputunnistuse matemaatika-, füüsika-, geograafia-, keemia- ning kõigi keelehinnete keskmine (täpsusega 0,1). Et koolihinnete keskmised ei saa äärmuslikumalgi juhul erineda rohkem kui 2 palli, oli viimane liitmine mõeldud eelkõige selleks, et võrdsete pallide korral pingerea lõpus vahed selgeks teha.

Mille poolest on test parem kui eksamid?

Päris mitmel põhjusel, kinnitas prodekaan.

Esmalt seepärast, et ülikooli pürgijate närvikulu on nii märksa väiksem. On siiski suur vahe, kas valmistuda ja närveerida ühe või kolme eksamipäeva eel.

Ka vastuvõtukomisjoni töö on testide korral võrreldamatult lihtsam. Ligemale 900 tudengikandidaadi 3 eksamiaine tundmine sai selgeks ühe päevaga. Emakeelekomisjon tuli oma osaga toime paari tunni jooksul. Ent kujutlegem sellise hulga kirjandite lugemisele ja hindamisele kuluvat aega!

Testi puhul teab iga pretendent sissesaamise tingimusi väga täpselt. Isegi punktide arv üksikute küsimuste õigete vastuste eest on teada. Subjektiiivseteks otsustusteks näib jäävat vähe võimalusi. Pooliku lahenduskäigu eest võib anda vähem või rohkem punkte, kirjandi ülesehitus võib hindajale rohkem või vähem meeldida. Ent test, kus iga vastus on kas õige või vale, töö parandaja suvale ruumi ei jätä.

Analüüs ja kokkuvõtete tegemine uuest vastuvõtukorras seisab alles ees. Esialgused muljed lubavad küll arvata, et testimise juurde võib TTÜ majandusteaduskond jääda ka järgmisel aastal.

Igas teaduskonnas see meetod ei sobi

Põhimõte võib sama olla, aga üht-teist tuleb mujal vististi muuta. Eespool kirjeldatud pingeridade koostamise moodus õigustab end vaid suure konkursi korral. Kui soovijaid on vähe, võib sel teel sisse saada ka kõrgkooli jaoks liiga nõrkade teadmiste ja võimetega noor. Kui konkurss on väike, peaks olema vähemasti mingi minimaalne punktide-pallide summa, millest madalama korral siiski edasi ei pääse.

Kas oli ka ootamatusi?

Ainetesti põhjal olulisi üllatusi ei olnud. Mis aga väikestes ootamatustesse puutub, siis testi kaudu näib selguvat nii mõndagi, mis muidu ilmsiks tulnud pole.

Emakeeleõpetajad näiteks leidsid, et koolilõpetanute ortograafiatundmine on üle ootuste kehv. Õigekirjatestis tuli 13 etteantud lauset esitada grammatiliselt õigesti ja panna puuduvad kirjavademärgid. Ja selgus, et keelereegleid ei teata: parim test oli 3 ortograafiaveaga. Küllap osatakse kirjandis oma teadmatust paremini varjata ning kahtlasena tunduvad keelendeid vältida.

Uuendused ei piirdu sisseastumistestiga

Kui järgmise koolitalve abituriendid TTÜ majandusteaduskonda õppima asumise plaane peavad, tuleks neil aegsasti hankida vajalikku teavet nii vastuvõtutingimuste kui ka õppetöö korralduse kohta, et oma soovides, võimalustes ja sobivuses õigel ajal selgusele jõuda ning kohane otsus teha.

TIIA PENJAM

R E P L I I K

Kultuuriloo õpiku asjas

Käesoleva aasta aprillis kuulutati välja kultuuriloo õpiku võistlus. Kultuuriloo õpikut varem eesti keeles ilmunud ei ole ja muukeelseidki pole saadaval ning Eestile sobivad. Seetõttu tundub kiirustamise-na nõuda õpikut juba 1.aprilliks 1991.a. Sellise õpiku koostamine on väga tömahukas.

Algul võiks korraldada kultuuriloo õpiku stsenaariumide (prospektide) võistluse nagu matemaatikas, kirjanduses jm. Siis saaks välja valida sobivaima. Kultuuriloo õpikut võib kirjutada väga paljudest seisukohtadest lähtudes. Kohe õpikut koostada oleks võib-olla tulemusteta töö, see võib ebaõnnestuda ja palju vaeva on asjata.

Seepärast palun küsimust veel kaaluda.

RAIMUND JUURIKAS

Kes kaitseks

Selle aasta lõpuõhtud on kõikides koolides möödas, suured peodki peetud ja üle poole puhkust läbi. Pöördun siiski tagasi tänavuse lõpetamise juurde.

Probleemiks olid lõputunnistused. Töötan Saku keskkoolis ja

lõppklassi

meilt on pealinna 17 km. Saime lõputunnistused kätte 18.juunil pärast lõunat. (Lõpuõhtu oli meie koolis 21.juunil.) Kujutan ette, kuidas kaugemal asuvate koolide juhid pidid koju kiirustama, et lõputunnistusi kirjutama hakata.

õpetajat ja õpilast

Miks see ikkagi nii hilja pidi toimuma?

Minu ehmatus oli suur, sest tunnistus nägi välja hullem kui stagnaajal. Lõpetasin keskkooli 1960.aastal. Lõputunnistus mahutus siis ühele õhukelele paberilehele. Peagi tulid kaantega lõputunnistused, ained kenasti trükitud. Tänavu oli vaja teha tohutut lisatööd, sest polnud ühegi õppeaine nimetust. Hakka aga kirjutama. Aineid oli meie koolis 18. Siis jälle otsast peale vene keeles... Arvasime küll, et ehk ei pea Eesti Vabariigi ajal enam venekeelset poolt täitma, aga tuli seegi töö ära teha. Venekeelse osa võiks täita ainult siis, kui lõpetanu asub õppima mõnda NSVL kõrgkooli. Meie koolis sellist õpilast ei olnud. Kirjutusmasina võlli ümber hinnete leht ei ulatanud, oli väike ja libises maha. Ka arvutit polnud võimalik kasutada. Korraliku käekirja, õigemini ilukirja oskajaid on koolides vähe. Seda ju TPedIs ei

õpetata. Palusin abi meie kooli noorematel õpetajatelt. Üks tööõpetuse õpetaja kirjutab paralleelklassi tunnistused. Nooruke Pedagoogilise Instituudi lõpetanu (1 a õpetajastaaži) ei soovinud aga mind aidata, tema ei olevat ilukirja õppinud. Tuli

1956.a õpitu appi võtta. Tuhat tänu Kunda joonistusõpetajale Ester Nimmole, kes leidis, et elus võib ilukirja vaja minna. Minul on seda tööpoolest vaja läinud: 25 tööaasta jooksul olen kirjutanud lõputunnistused mitmele lennu-

le. Minu joonistusõpetaja oli lõpetanud vaid Rakvere Õpetajate Seminari. Siit ettepanek: ilukirja nii instituudi kui ka ülikooli õppekavva, et tulevane klassijuhataja oskaks ise lõputunnistusi kirjutada.

Kirjutasin tänavu 17 lõputunnistust. Tunnen kaasa neile klassijuhatajatele, kellel oli 30 või rohkem lõpetajat. Hinnetelehel olid väga väikesed reavahed. Tuli tõsiselt pingutada, et kirjutatu ära mahuks. Silmad (kannan prille) ja käsi väsisid väga. Rikkusin ühe lõputunnistuse. Seda tööd saab ainult puhanult teha.

Mind huvitab, kes on tänavuste lõputunnistuste autor, kes mõtles välja niisugused hinnete lehed? Kas ta kirjutab ka ise kalligraafilise käekirjaga ühe või kõik 30 tunnistust? Mõnes koolis aitavad lõputunnistusi kirjutada eksameist vabastatud õpilased. Minul seda võimalust ei olnud. Miks õppeaineid hinnete lehele ei trükitud? Eesti koolides ei ole seni veel nii erinevaid õppeaineid, et seda poleks saanud teha. Hin-

nete lehe lõpus oleks piisanud 3-5 vabast reast.

Lõputunnistuse number oli tunnistusel ja hinnete lehel eri kohas. Kui rikud kogemata hinnete lehe, pead kirjutama ka uued kaaned. Mugavam oleks, kui hinnete lehel poleks numbrit. Hinneteleht on maksev koos lõputunnistusega nr... Kujutan ette, kui lõbus oli tänavu kõrgkoolide sisseastujatel esitada vastuvõtukomisjonile oma lõputunnistusi. Hinneteleht kukub ju kaante vahelt välja. Minu klass palus mul lõpuaktusel hinnete lehte kaante vahele mitte panna, kartsid, et kaob ära.

Paneb imestama, et seni ei ole keegi sel teemal mõtteid avaldanud. Õpetaja on harjunud oma tööd kuulekalt tegema. Võib-olla lubavad meie haridusjuhud ka hinnete lehtedest koopiaid teha, ühe lehe ette kirjutada ja siis õpetaja tööd hõlbustada. Elame-näeme. Võib-olla leitakse raha, et lasta kunstnikul lõputunnistused korrektselt vormistada. Mõnes koolis on seda tehtud lastevanemate kulul. Lõputunnistuse kirjutajale võiks anda paar päeva lisapuhkust – ka nii on toimitud. Mõtleme veel, arutame.

Olen suure staažiga õpetaja, mitu lendu ellu saatnud, aga veel ei tea, kes kutsub kooli parima lõpetaja valitsuse vastuvõtule, kas rajooni hariduskoondis või koguni valitsus ise. Tänavu tegin kooli parima lõpetaja iseloomustuse juba mai lõpul, kuid vastuvõtul ilmnis, et ta ei olegi nimekirjas. Ühes nimekirjas küll, teisest aga mitte. Lõpuks asi siiski lahened, õpilane pääses vastuvõtule. Muide, koos temaga ootas Haridusministeeriumis veel mõnigi parim lõpetaja. Milles oli asi? Nii ei tohiks toimida ei hariduskoondis ega ministeerium. Kõik peab olema õigel ajal selge, et noorel inimesel ei tuleks pettuda.

AIDE VUNGO,
Saku keskkooli 12.lennu
klassijuhataja

Kes on tänavuste, kaantega

lõputunnistuste autor?

Üliõpilase suhted ja rahaasjad

- Mis garanteerib edu õpingutes?
- Milline on hea eksamihinde kindlaim tagatis?
- Kuidas kõrgkoolis kõige kergemini toime tuleb?

Nii kummaline kui see ka pole, peavad paljud meie ja välismaa tudengid nimetatud probleemide lahendamiseks head läbisaamist õppejõududega. Meie tudengite kohta julgen nii väita pärast viieaastast stuudiumi Tallinna Pedagoogilises Instituudis. Välismaalastena pidasin siinkohal silmas saksa üliõpilasi. Viimaste arvamuste ja mõtetega sain tutvuda diplomieelsel praktilisel Saksamaa Liitvabariigi Schleswig-Holsteini Liidumaa pealinnas Kielis.

Isegi Läänes, kus haridus on tunduvalt enam väärtustatud kui meie ühiskonnas, kujunevad õpiedukuse määravaks teguriks mitte teadmised, vaid tudengi ja professori, õpilase ja õpetaja suhted. Lisaks üliõpilastele avaldasid sama arvamust ka Kieli Pedagoogilise Kõrgkooli ja Kieli Ülikooli õppejõud.

Kahtlemata erineb välismaa üliõpilase ja õppejõu läbikäimine Eestis tavapäraseks saanud. Meil kipuvad teadmiste saajate ja jagajate kontaktid jääma loengute (mis praeguses kõrgkoolis paraku domineerivad) ja teiste õppetöö vormide raamidesse. Akadeemilisest öhkonnast pärit klassijaotus targemateks ja rumalamateks kantakse peaaegu eranditult üle kõikidesse elusituatsioonidesse. Tänaval juhuslikult kokku põrgates, kohvikus sama laua taga istudes, poes koos sabas seistes peab üliõpilane kramplikult rumalam—targem suhtlemismallist kinni (omaette küsimus on, kumba ta targemaks peab, kuid Oktoobrirevolutsiooniga kuuldavasti kaotatud klassivahet annab end ikkagi tunda). Ja ega professorid ning dotsendidki alla jää: kui palju on meil keskpäraseid õppejõude, kes viis aastat noore aega raiskavad, aga käivad nina püsti ja seda vaid paduvihma ajal vähe allapoole lasevad.

Kielis märkas hoopis teistsugust suhtlemisstiili. Inimene on eelkõige siiski inimene ja selle poolest oleme siin maailmas tõesti kõik võrdsed. Kes endas esijoones inimest ja mitte tiitleid (või nende puudumist) hindab, peab end teiste inimestega suheldes sama pulga peal seisvaks. See torkab silma isegi kõrgkooli seinte vahel, rääkimata kohvikust, kinodest, spordisaalidest või klubidest. Tudengi suhtumist iseloomustavad austus ja muidugi juba eespool mainitud kindel kavatsus hästi läbi saada. Õppejõud võtavad üliõpilasi tihti kui kolleegi – töötatakse ju ikkagi samas majas.

Loetu põhjal võib agaram järeldaja langetada otsuse, et Lääne üliõpilased on ikka igavesed silmakirjatsejad ja pugejad, muudkui püüavad professoritega



hästi läbi saada ja pealegi viimaste suhtlemisvalmidust kurjasti ära kasutada. Meie teklikandjad säilitavad soliidse distantsi ega peagi õppejõule oma suhtumist demonstreerima. Säärane mõttekäik on siiski väheke ennatlik. Nii nagu meie üliõpilastel on lemmikud ja antipaatid, nii teavad ka saksa noored päris hästi, kellega õppejõududest neile meeldib suhelda, kellega mitte.

Kieli tudengite arvates peaks õppejõud olema huvitav isiksus, selge ja konkreetne nii oma ütlemistes kui ka tegemistes, tema loengud ja seminarid olgu originaalsed, kuulajale saagu alati selgeks nende vajalikkus. Sama konspetsiivne iseloomustus sobiks küllap ka meie akadeemilise eliidi ideaalkujutuseks.

Erinevused suhtlemises ja suhtumises on märgatavad ka õppetöö korralduses. Meie kõrgkoolides võin oma kogemuste põhjal lugeda peamiseks töövormiks

loengut. Õppejõud – kõrgesti haritud ja suurte elukogemustega indiviidid – seab end tähtsa näoga pukki ja kukub kõrgest kantslist rumalukestele tudengitele õpetussõnu lugema. Eriti hull on lugu siis, kui õpetussõnad paberilt õppejõu suhu satuvad. Paber ju kannatavat kõike ja nii peavad ka vaesed üliõpilased kõik välja kannatama. Säärastel loengutel-ettelugemistel pole minu arvates mingit mõtet ja seda meetodit viljelevatele teadlastele võiks palgamaksamise päevapealt lõpetada.

Lääne kõrgkoolides on esikohal töö seminarides, kus taas inimene—inimene tasandil suheldakse. Seminarile eelneb üliõpilase iseseisev töö raamatute ja õppejõu jaotatud materjalidega. Oluline pole mitte loetu meeldejäätmine, vaid loogiliste seoste leidmine ja oma järelduste tegemine. Seminar kujutab endast

arutelu, kus igaüks oma seisukohti kaitseb. Õppejõule jääb vahendaja, arutluses osaleva spetsialisti ja nõuandja roll. Siiski pole meigi olukord päris lootusetu – näiteks TPedls on professoreid ja dotsente, kes seminaridest lugu peavad ja nende abil tudengeid tööle oskavad panna.

Õppetöö niisugune korraldus tagab noorele inimesele küllalt suure iseseisvuse. Iseõppimise taga on aga kindel tahtmine ühel või teisel alal targaks saada. Tõsi kindel tahtmine võib Lääne noorele samas muret ja peavalu põhjustada.

Meie oleme juba harjunud, et kõrgkoolidiplom on ikka diplom, sõltumata sellest, mis tolle kõvade kaantega dokumendi sisse kirja on pandud. Nii võib diplomeeritud zootehnik õpetada koolis matemaatikat ja saada elukutselise õpetajaga võrdset palka. Selleks tööks vajalike teadmiste tase on aga tublisti erinev. Arenenud riikides loetakse diplomiks ka neid ridu, kus on märgitud kvalifikatsioon. Vale eriala diplomiga naljalt ametisse ei pääse või tuleb vähemalt madalama palgaga leppida. Seepärast kaalub noor juba enne kõrgkooli astumist hoolikalt, kuhu ta soovib hiljem tööle asuda. Ülesanne on äärmiselt vastutusrikas, sest ümbermõtlemine toob kaasa hulganisti sekeldusi. Noorest peast kindlate otsuste tegemine on kahtlemata raske, enamik meie noori ei tuleks sellega toime.

Ise ja omapäi otsustamist läheb Saksamaa Liitvabariigi tudengil tarvis ka tunniplaani koostamisel. Enamikus Saksamaa LV ülikoolides on kasutusel ainesüsteemne töökorraldus. Õppur valib semestriks ise talle sobivad loengukursused ja seminarid. Siinjuures arvestab ta eriala nõudeid ja oma isikliku tunniplaani kompaktsust ning mugavust. Samuti peab olema teada, mida õppida põhjalikumalt, s.t mida tulevases töös vaja läheb, ja mida pealiskaudsemalt.

Omajagu otsustusvõimet nõuab ka õpingute finantseerimine. Põhimõttelisi võimalusi on kolm: vanemate rahakott, pangalaen või oma töö ja vaevaga teenitud raha. Esimesel juhul kannatab praegu eriti populaarne ja üleskiidetud iseseisvus. Teise võimaluse korral lasub diplomandi turjal mitmekümne tuhande margane võlasumma. Viimasena pakutud variant kärbib vaba aega ja piirab reisimisvõimalusi. Niisiis on ka rahaasjades tehtavate otsuste mõju parasjagu pikaajaline ja teistesse elusfääridesse ulatuv.

Kokku võttes iseloomustaksin meie ja Lääne tudengite erinevusi järgmiselt: nemad on suhtlemises avatumad ja julgemad, meie pääsime vähema arvu ja vähem kaalukate otsustega. Kuid nagu loo alguseski selgeks sai – üliõpilane jääb oma olemuselt ikkagi samaks, õppigu ta siis Eestis, Läänes või Aafrikas.

MATI MAKSI

Soome abi on tulemas!

(1. lk. järg)

kala (Soomluse Liidu esimees). Eestlaste poolt olid tänusõnu ütlemas Tallinna hariduskoondise juht Leonid Fiveger, haridusminister Rein Loik, kultuuriministri asetäitja Mart Ummelas, Tallinna linnaapea Hardo Aasmäe ja välisministri asetäitja Toivo Kuldsepp.

Pärast pressikonverentsi (kus küll ükski ajakirjanduse esindaja suud lahti ei teinud – ilmselt oli kõik kas selge või täiesti arusaamatu), püüdsin hr Penttilält uurida, kui palju stipendiaate on soomlased valmis aastast vastu võtma ja kui palju marku ühele õppurile kuus võiks kuluda. Kultuurikapitali abiesimees ei osanud selle kohta midagi öelda – kõik olenevat sellest, kui palju ja mil-

liseid toetusesoove laekub. Koolijuht arvas, et stipendiumideks kulutatakse ehk 100 000 FIM aastas, muu läheks külaliskoolide vastuvõttude finantseerimiseks.

Kui nii, siis – oletades individuaalstipendiumi kuunormiks, mille eest on võimalik ära elada, 3000–4000 FIM – saab aastast stipendiumi taotleda vaid 3 õppurit. Eks soomlased pea otsustama, kas võtta vastu rohkem suuri seltskondi lühemaks või üksikuid nutikamaid pikemaks ajaks.

Eesti-korjanduse reklaamlehes on küll öeldud: "Kuna kultuurikapitali eesmärgiks on toetada Eesti kultuuri võimalikult laialdaselt, tuleb selle abil järgmistel aastatel Soome rohkesti eestlasi – eri alade kunstnikke, kirjanik-

ke, õpilasi ja teadlasi, kuid ka muid ametimehi, nagu arste, pastoreid, õpetajaid, insenere ning põllumajanduse, kaubanduse ja liikluse asjatundjaid – hankima täienduskoolitust, õppima, tegema uurimuslikku või loominguist tööd ning tutvuma Soome ametivendade ja -õdedega."

Soomel on niisiis suurt tahtmist meid kõiki aidata. Kellele meist ja milleks see abi kõige tululikumalt korda läheks – lõbureisideks või tõsiseks tööks? Eks seda pea iga taotleja ise läbi mõtlema ning esitatavas palvekirjas põhjendama. Otsustavad aga loomulikult kapitali omanikud – soomlased.

TIIT RUMMO

Meile on vaja kõlbeliselt ja

Täna võtame sellega seonduva vaatluse alla eeskätt laste ja noorukite seksuaalhariduse ning -kasvatuse vaatevinklist.

Mida ütlevad üliõpilised sotsioloogilised uuringud? (Miks üliõpilised? Aga sellepärast, et Eesti kohta meil neid paraku pole.) Need uuringud ütlevad, et iga neljas alaealine tüdruk on juba 15–18aastaselt olnud sugulises vahekorras, kaks kolmandikku neist on sellesse astunud 15–16aastaselt, iga üheksas – enne 15. eluaastat. Vaid 3,5% on alustanud intiimelu pärast 18aastaseks saamist...

Kuidas me nendesse andmetesse ka ei suhtuks, ei saa neid arvestamata jätta. Keegi ei eita, et seks on inimkultuuri koostisosa. Kummati jääb meil sellest kultuurist suuresti puudu. Vajaneb ausalt tunnista, et praegu ei tunne paljud (lugegem vaid meie kõmulehtede tutvumisrubriiki!) armastuses ülevust ega häbi, neid piiranguid, mis suudavad sugudevahelisi suhteid reguleerida.

Liidus sureb palju alla aasta vanuseid lapsi. Imikute suremuse näitaja on kõrge ka Eestis. Liidus nähakse ühe põhjusena koolitüdrukute ja üliõpilaste aborte. Paljud vastasündinud on enneaegsed sellepärast, et nende emad on väga noored ja veidi enne nende sündi oma esimese raseduse katkestanud. Nii et voodi on kohemaid, hiljem järgneb perekond, kui järgneb... On's meil teisiti?

Nii maksame lõivu kombelõtvuse, seksuaalse kirjaoskamatus eest. Sel alal puudub meil ka tõsianalüüs.

Võib arvata, et enamikjuhtudel rahuldatakse oma uudishimu, tormatakse uusi seiklusi otsima. "Abieluvoodit" asendavad tihtipeale aknalaud, koolipink, kelder või põõning, aga ka tööli viibivate vanemate voodi... Ja kui rasedad tüdrukud anuvad hiljem aborti teha, siis nende "peigmehed" hakkavad juba keskkooli lõpuks märkama sugulist jõuetust. On teada juhtumeid, kus "isa" on alles 12aastane olnud. Tahes-tahtmata meenub ammune kurb nali. Kui noorukeselt mammalt päriti, miks isa lapsele haiglasse järele ei tulnud, vastas too: "Ta ei saanud. Ta on praegu pioneerilaagris."

Kodus ja koolis kõneleme kaunist noorusarmastusest. Kui aga saadakse teada "pattulangemisest", kostavad sõnad: "Kuidas te julgeseite? Häbi! Kas teist on laste kasvatajat?"

Ei, sest nad polegi last tahtnud. Nad on ehmatanud ja hirmul – kui keeruline ja kohutav see kõik on. Ometi arutati "ohutuid päevi"...

Kust enamik teadmisi pärineb? Sageli tänavalt, sõpradelt, bulvarilehtedest, millega oleme lausa üle ujutatud. Mõndagi on meie noorte seksuaalkasvatuses nihi. Kust tulevad lapsed – seda teatakse juba kooliajaks. Aga

perekonnaelu eetika huvitab 15aastasi üpris vähe, sest omaenda perekonnale selles eas ju ei mõelda...

Muide, küpsemiseas ei ole poisid tüdrukute sugugi vähem raskes seisundis. Ühest küljest tunnevad nad end iseseisvate ja peaaegu täiskasvanutena, teisalt aga pole hoopiski valmis mähkmete mõtlema, mistõttu kalduvad sõbratariks valima mitte neid tüdrukuid, kellesse on salaja armunud, vaid neid, kes on kombelõdvemad, kättesaadavamad. Harva, kui sellised suhted lõpevad abieluga. Draamadega küll. Kui tüdruk sünnitab, ütleb ta lapsest enamasti lahti. Hiljem läheb mehele ja edasi on kõik "nagu teistelgi". Põngerjas ei tule arvesse. Teda nagu polekski olnud. Ometi on nad kõik olemas meie lastekodudes...

Poisilgi läheb pärast oma "seksvõite" täiskasvanute saladuse tundmaõppimise eufooria üle. Hiljem maksab see end kurjalt kätte suguorganite patoloogiana. Ja see on hirmus: kui tuleb aeg isaks saada, ei olegi see alati enam võimalik...

Seksualkasvatust on vaja lasteaiast ja algklassidest peale. Kuid seda ei tohi teha hirmutamismeetodil. Tasub vaid ühel tüdrukul pärast raseduse katkestamist aasta-paari pärast sünnitada, kui kümme tema sõbratari lakkavad uskumast hirmutavas vormis arukatesse hoiatustesse.

Meil on massitiraazides vaja häid, tarku ja populaarseid raamatuid, aga mitte kollase ajakirjanduse kõikvõimalikke sekslugusid. Rohkem seksuolooge on vaja kooliklassidesse ja üliõpilasteaudituumidesse kui haiglatesse, siis kui juba hilja. Spetsiaalsed meditsiinilised järelevaatused on vajalikud nii tüdrukutele kui ka poistele. Veel on vaja, et tüdrukud võiksid pöörduda naistenõuandlate poole (tõsiasjaks) eostumisvastaste vahendite saamiseks ega tarvitseks karta koju või kooli helistamist. Ehkki jah – AIDS meil juba on, aga preservatiivi mitte...

Probleeme on ärarääkimata palju, millest annavad tunnistust ka tänased selle lehekülje lood. On viimane aeg hakata neid harutama nii kooli kui ka kodu tasandil, pannes eeskätt rõhu kõlblusele ja hinge kultuurile, mis peavad nüüd hakkama taastama paljutki kaduma läinut või minevikus vägivaldselt hävitatut.

Ootame kirju ja mõtteavaldusi lastevanematelt, kasvatajatelt, õpetajatelt ja õpilastelt, haridusjuhtidelt, samuti psühholoogidelt, sotsioloogidelt, psühhoteraapeutidelt ja teistelt meedikutelt. On ju kõlbeliselt ja kehaliselt terve tulevühiskonna loomine meie kõigi ühine hool.



Emmanuelle Pärnu-Jaagi

Mais rippus Pärnu-Jaagupis kuulutus: "Lily, Ülle, Angela, Kerstin, Anu, Maarika ja Ene kutsuvad teid vaatama "Kuidas saada meelaks" P.-Jaagupi kultuurimajas /—/. Eriti oodatud ole teie, neid ja naised."

Üldise seksivaimustuse puhul polnud selles midagi imelikku – taas üks katse etteantud teemal. Teades, et lavastuse aluseks on käsikirjana käest-kätte liikuv tõlge "Kuidas saada meelaks naiseks", tekkis küsimus, kuidas seda on võimalik etendada. Pisu nõutuks tegi ka teadmine, et tüki lavastas kooli perekonnaõpetuse õpetaja ja näitlejaks olid

koolitüdrukud.

Etendused igatahes toimusid. Praeguseks on "Meelast naist" mängitud õige mitmes Pärnumaa paigas, sealhulgas noorte suvepäevadel ja sanatooriumis "Tervis". Kividega pole truppi seni loobitud, tänatud ja lilli kingitud aga küll. Esinemiskutsedki tuleb üha juurde.

Mis see "Meelas naine" siis ikkagi on?

Pärnu-Jaagupi keskkooli perekonnaõpetaja Ene Eisenberg: "Praegune seksibuum on minu meelest haiglane. Kaupigatahes. Meile on hoopis muud vaja. Etendusega pidasin silmas va

kir
m
ke
da
ma
ku
ku
he
ku
kä
le
ta,
I
me
ne
rää
list
va

Õ P E T A J A , M

Pika sunnitud vaikimise järel on kõiki vallanud tõerääkimise vaim ja lapsedki saavad sellest osa. Räägitakse ning kirjutatakse: lapsed, kes praegu koolipingis istuvad, peavad kõigest tõtt kuulda sama. Ühe põlvkonna me juba oleme vale ja varjamise õhustikus üles kasvatanud ning viljad on kibedad.

Õppinud ise ajal, mil kõneldi ühtmoodi ja südames tunti teisiti, mõtlesin tihti oma tulevasele õpetajatoole ning muretsesin, et ma ei saa kohustusliku valetamisega hakkama. Aeg ise tuli mulle appi ja mu tegelikud mõtted-tunded võisid vabalt leida tee laste südamesse. Kuid sageli ei lähe kõik nii, nagu oleme kujutlenud...

Seisan päevast päeva õpetajana klassi ees, õpilased istuvad mu vastas ja peale tunnikavas ettenähtu arutleme eluvääruste üle, vaidleme, kuigi kõiges ühisele arvamusele ei jõua.

Räägime TÕOST. "Ainult tõsise ja ränga tööga, pideva eneseületamisega võime välja pääseda kitskusest, kus praegu oleme," ütlen mina. Õpilased kuulavad, kuid paljud ei usu. Ja pole ka põhjust imestada, sest nii mõneski peres on elu siamaani ikka sedapidi käinud, et millegi väärtusliku muretmiseks pole vaja olnud ränka tööd rabada, vaid kasulikke tutvusi ja hangeldamisoskust. Pealegi on lapsed ammu märganud, et koolis hoolsad tarkuse taganõudjad on hilisemas elus tavaliselt väikesepalgalisel ametnikud, kes sageli peavad arvestama, kuidas järgmise palgapäevani välja tulla.

Tihti räägime AUSUSEST. "Inimene peab ikka püüdma iseenda ning teiste vastu ausaks jääda," ütlen ma ja kuulen jälle kahtlustavaid hääli. Halb ei olnud mitte see, et klassikaaslane varastas, vaid see, et ta ei osanud seda osavalt teha ja jäi vahele. Üks koolipoiss kirjutas pika ja puhtsüdamliku kirjandi sellest, kuidas nad isaga kahekesi torusid varastasid. Õpetaja antud teema oli võib-olla "Ilus õhtupoolik"?

Viimastel aastakümnetel kujunenud väärtushinnangute järgi ei peeta paljudes kodudes niigivargust üldse varguseks ja praegu, mil kõik endine tundub kohe-kohe kokku varisevat, jääb mulje, nagu püüaks igaüks enne lõplikku lagunemist, kahmata endale võimalikult suuremat tükki. Lapsed vaatavad pealt, panevad teraselt tähele ja võtavad omaks. Lagunema kippuvast sovhoosist võib üle õõ mõni traktorgi kaduma minna, mis on selle kõrval siis kooli garderoobist varastatud paar botaseid? Pole kõne väärti.

Vahel räägime lihtsalt SÕNADEST, sõna mõjujõust ja tähtsusest. "Ilmaasjata ütlemise üksteisele hoolimatuid, halbu sõnu. Kas siis meie igapäevaelu toimetused peavad käima alalise nägelemise, söömu, tüli saatel?" küsin ma oma õpilastelt. "Jah, see ei meeldi ka meile," vastavad nii mõnedki. Kuid paljud ei saa mu jutust aru ning silmitsevad mind võõristava pilguga. Miks see nii on?

Juba siis, kui nad tooliservast kinni hoides oma esimesi ebakindlaid samme tegid, lendas vägisõnu nende ümber nagu kärbsed ja nüüd on "keri persse" nende igapäevakeeles sama enesestmõistetav

nagu mõnel teisel "tere hommikust" või "täna on ilus ilm". Sellises haukavas-sõimlevas toonis suhtlevad nad päevast päeva omavahel ja õpetajategagi rääkides kipuvad sama tooni kasutama, sest nad ei tea ega usugi, et mingi teistsugune suhtlemisviis võimalik on.

Kas lugeja soovib näiteid igapäevaelust? Üks minu klassi poiss seletas kord, kuidas ta täiesti tahtmatult solvanud oma ema. Ema käratuse peale: "Mine persse, sa kuradi raisk!" vastanud poiss, et kuidas sa minuga räägid. "Kuidas ma pean siis sinuga rääkima, kas mine pepukesse või?" imestanud ema siira põlgikkusega. Ah jaa, mäletan seda ema hästi viimaselt lastevanemate koosolekult – too kena moedaam lilla kübaraga. Selle poisi pinginaaber tähendas niisuguse jutu peale, et vanematega on raske jah, tema täiskasvanud tädi poeg hüüdvat oma isa-ema ahvdeks. Ütleb vahel, et vaja minna vaatama, kuidas ahvid elavad. Vanemad ehitavad maja, ostsid kallile pojale auto, koolitasid teda, kuid märkamatuks jäi midagi tegemata, miks nad muidu said tänuähkeks ahvi hüüdnime.

Ajalehes kirjutatule või raadios räägitule tuginedes tuletavad õpilased mulle tihti meelde, et nüüd pole enam nn tabusõnu, õigustades nõnda oma lausropendamist. Jah, ka mina loen vahel ajalehti ja kuulan raadiot ning huvitav on kuulda-lugeda teooriat, kuidas inimese iseloomu võib mõjutada isegi toit, mida ta sööb, tema meeleolule avaldada suurt mõju kardinat värvi jne. Pärast seda on mul raske uskuda, et veel välja kujunemata inimese hingeelule ja mõttemaailmale ei avalda mingit mõju sõnad, mida ta iga päev kuuleb ja ise kasutab. Vastumeelsust labaste väljendite vastu on mõnikord tõlgendatud kui "eluvõõrust", aga kas noorel põlvkonnal peab kujunema eluhoiak, milles ropendamisoskus on väärtus omaette?

Üks väike elupildike eelmise lause tõestuseks. Estraadietendusel istus minust rida eespool kaks noort tütarlast. Kui lavalt kõlas mõni "sitt" või "perse", valgusid kahe kallid rõivastuses neiu kaunid näod laia naeru täis. Aga etenduse lõpupoole, kui esineja rääkis südamlikke sõnu lapsepõlve jaaniõhtust, kojuigatsusest, päikeseloojangust mererannal, vaatasid nad igavlevalt kõrvale. Oh, milleks ta peab nii pikalt kõnelema asjadest, mis meid põrmugi ei huvita ja mida me ei mõista... Igav on ju, surmigav.

Mõnikord räägime ka ARMASTUSEST. Püüan neile selgeks teha, et armastus ei pea olema ainult poos number 2 või number 28, tundeid võivad väljendada ka õrn käepigistus, hingestatud pilk või lihtsalt hea sõna ja hea tegu teisele inimesele. "Ei, seda me ei usu," vastavad mu õpilased, "kõikjal räägitakse ja kirjutatakse aina seksist, erootikast, pornograafiast...", aga niimoodi ei kõnelda ju kusagil."

Nüüd räägime "neist asjust" tõepoolest täiel häälel ja hoolitsemise eriti tähelepanelikult selle eest, et lapsedki eemale ei jääks. Kuid teema on siamaani veel võõras ja küllap paljudel on raske vahet teha bulvarikirjanduse ja kasulike kirjutiste vahel. Elukogenud inimesel läheb see ehk korda, aga lapsed on täiesti kaitsetud. Kui juba trükitud, siis järelikult on vajalik ja väärib järeletegemist. Loetust võivad nad

Miks pidime tingimat alustam tagumikust, aga mitte inimhingest

kehaliselt tervet ühiskonda



Jaagupi moodi

Kindlat adressaati. Tahtsin naisi mõtlema panna, kas nad oma keha mitte liialt madalalt ei hindada. Etendus pakub oma võlude maksmapanemiseid, õpetab, kuidas saada naiseks, kellele pööravad tähelepanu kõik mehed, kellele avatakse ukseid, pakutakse istet, võetakse pakid käest, tuuakse lilli. Naiseks, kelle vastu abikaasa iial huvi ei kao, kes on igatsetud ja ihaldatud. Me kõik (ka mina ise) mängime tavalisi naisi. Pealtnäha pole neis midagi erilist. Oma eraelust rääkides muutuvad nad kõik eristeks, annavad head nõu ja kavalaid näpunäiteid suguõdedele-

gi. Etendusse kuuluvad ka sümboolset infot kandvad tantsud. (Õpetan karaktertantsu teist aastat.)

Ettevõtmise mõte oli levitada teavet võimalikult rohkem ja kaugeemale (üldisest buumist hoolimata filme ja vajalikku kirjandust ülearu küll ei ole); õppida ise ja õpetada teisi. Ehk aitab see nii mõnelgi naisel leida oma ebaõnne võimalik põhjus, äkki pole veel hilja midagi ette võtta."

Kas 15-18aastane noor daam ikka on publikule kõige õigem naiselike nõksude õpetaja?

"Seda ma kartsin ise ka. Tüdrukud on oma osade tõepäraseks esitamiseks liiga noored ja kogemusteta. Etenduseks valmistusime neli kuud ja praegu julgen küll kinnitada – nad on ehtsad ja saavad hakkama. Tähendab, et on ka ise edasi arenenud.

Teine mure: Pärnu-Jaagupi on väike koht, siinses kontekstis mõjus meie etteaste väljakutsena, mis halvemal juhul võinuks suureks skandaaliks puhkeda. Üks tüdrukute klassijuhatajaist käis proovil veendumas, et tema õpilane "üle piiri" ei lähe. Vastuvõtt oli siiski mõistev ja rahumeelne."

Mida arvavad "meelad naised" ise?

K e r s t i n: "Tekst tundus algul rõve, suu jäi lugedes lahti, ei kujutanud ette millegi sellise lavastamist. Tasapisi tulid selgus ja arusaamine. Teiste arvamust ma küll ei kartnud, oli isegi põnev ennustada, mis näod saalis tehakse."

A n g e l a: "Mulle meeldib tantsida. Etenduse õppimisega oli ka vaba aeg täidetud. Julgust ja enesekindlust tuli juurde. Väga hästi klappisime omavahel (hea, et poisse hulgas pole, nemad ei mõista kõike õigesti). Tekst oli huvitav ja õpetlik, rõve see küll polnud."

M a a r i k a: "Tantsutrenn aitas kõnnakut ja kehahoidu parandada, tuli laval kõnelemise ja liikumise julgus. Nüüd oskan ka ise meelaks saamise poole pööelda."

E n e: "Ma ise lähtusin sellest, et tuleks rohkem esineda, suvel rändtrupina mööda Eestit või talvel koolide peretundides käia.

Veendusin, et kui väga tahad, on kõike võimalik saavutada (nii naiseks olemise kui ka lavastamise mõttes).

Loodan, et see esimene katse ei jää viimaseks. Ideid ja teemasid jätkub (järgmisena näiteks Vladimir Levi "Enesemuutmise kunst")."

Diplomi järgi oled vene filoloog, õpetad ka inglise keelt, ometi ütled, et perekonnaõpetus on sulle õppeaineist kõige kallim, see on missioon.

E n e: "Loen oma ülesandeks noored võimalikult hästi eluks ette valmistada. Soovin, et nad oskaksid end täpselt väljendada, vaielda, austada teist inimest enda kõrval, väikeses korteris päev-päevalt koos elada; ootamatus olukorras, armukadedana ja õnnetusel õigesti käituda; suhteid viisakalt ja partnerile võimalikult vähe valu tehes lõpetada... Kõike seda, mida igapäevane elu toob. Tahan väga, et neil läheks hästi, paremini kui minul.

Perekonnaõpetaja peab ametisse sobima. Noored ootavad vanemat sõpra või sõbratari, keda ei pea häbenema. Oluline pole õpetaja vanus (noorus pole alati eelis), vaid isiksus.

Meie koolides annavad seda ainet väga erinevate tõekspidamistega inimesed. Ka need, kes mingi hinna eest pole nõus näiteks poosidest slaidide näitama (see on isegi õppeplaanis sees) ja asendavad selle pere eelarve ja nuku mähkimisega. Kui õpetamine on seotud komplekside, jäiga suhtumise ja piinlikkusega, siis pole ju tarvis seda ülesan-

net endale võtta. Oma ainet häbenev õpetaja on kohatu.

Mõistel "sobiv" on teinegi külg. Perekonnaõpetaja on ise ka kõigest inimene, temalgi on isiklik elu... Üks meeskolleeeg küsis mult koolis: "Mis sa ise arvad, kas sul on moraalset õigust olla perekonnaõpetaja?" (Olenlahutatud.)

Arvan, et on. Seetõttu ehk isegi rohkem.

Tunde püüan anda võimalikult erinevates kohtades (näiteks baaris, kinos – käisime vaatamas Hollandi õppefilmi "Kamasutra"), panna kuulajad unustama, et tegemist on õppeainega. Kui õpetaja ka kõige intiimsemaist asjust tõsiselt ja asjalikult räägib, julgevad õpilased küsida (nad võivad seda ka kirjalikult teha).

Loen oma tundide tarvis palju, tõlgin artikleid ajakirjandusest, ka pornoajakirju vaatame. Näiteks ühe tunni teema oli "Mis on armastuse ilus ja mis taunimisväärne". Õpilased said võimaluse arutleda ning kauni ja labase vahele piiri tõmmata (olles seejuures üllatavalt ranged).

Ei maksa karta, et ükskõik kui "sobimatu" raamat, film, ajakiri või pilt noored ära rikub. Tõeliste väärtuste mõistmine on neis ammu olemas, seda on vaja toetada. Õpetaja ülesanne on nähtut-kuuldu asjatundlikult seletada ja enda üle mõtlema panna (kuidas mina sellesse suhtun).

Õpilased saavad ka ise tunde korraldada. Mõõdunud õppeaasta ühes viimases tunnis rääkisid poiss ja tüdruk V. Levi "Enesemuutmise kunst" põhjal, millistena naised näevad mehi ja mehed naisi. Esitus oli nii vahetu, et ei tulnud pähegi neid vaid päheõpitut teksti esitajaina võtta.

Tean, et mõnes koolis perekonnaõpetust h i n n a t a k s e (!). Minu arvates isegi "arvestatud" ei sobi. Sellise aine võiks lõputunnistusel lihtsalt ära märkida. Hinde paneb ja "arvestab" ju elu ise!"

PIRET MEIER

Lapsed on selleks, et kõike, mis sinus hääd on, edasi kanda...

Õeldakse, et kodu on püha siin ilma peal. Kodu, kus on palju lapsi, peaks olema siis pühamaist pühama. Aga sõna "lastekodu" tekitab paljus hoopis teistsuguseid tundeid. See kodu on asutus, millel on silt, pitsat ja finantseerimine. Selles kodus peab olema sokipaaril, öösärgil, padjapüüril, kleidil jne tempel. Kui selles kodus elaval lapsel tuleb moosi isu, siis ta ei tohi seda kehtiva seaduse kohaselt kööki sööma minna. Selles kodus käivad suured inimesed töö ja mõni neist piilub pidevalt kella, oodates kannatamatult KOJU pääsemist. Just selles kodus on sellistele kasvatajatele seitse soovi.

1. Ära unusta oma näole kurja maski, see peletab meid sinust eemale.

2. Ära laida mind, sest ma ei taha olla halb. Laida minu halba tegu, aga katsu aru saada ka põhjustest. Kui oskame põhjuse kaotada, ei tule ka enam halba tegu.

3. Kui sa ainult istud ja ootad, et mõne pahandusega hakkama saame, siis me ka saame. Mõtleme parem koos midagi toredat välja ja viime selle ka täide!

4. Kallis kasvataja! Palun tule meiega koos aiatööd tegema. Me teeme seda siis hoopis parema meelega, kui sa ei kamanda.

5. Ärgu olgu sinu mõtetes kurjust ja kadedust. See teeb ka sind ennast õnnetuks ja haigeiks.

6. Ära räägi oma kolleege taga. Me teame kõiki teie omavahelisi jutte ja ei saa nii teie peale kindlad olla.

7. Igal inimesel, ka vaeslapsel, on oma väärikus. Selles osas tahame me teilt võrdsust. Meile pole oluline, kes te kunagi olete olnud. Me austame teid selle eest, kes te meie jaoks praegu olete.

Need olid laste arvamused, täiskasvanu poolt silutult ja täiendatult kirja pandud. Sellele tahaks lisada ka Heinrich Lhotzky raamatust "Sinu lapse hing" (ilmunud 1923.a) pärit mõtet:

"Hinge eest hoolitse, kuidas suudad. Hing on selle elu saamise ala, alus, millel põhineb kasvatus. Mis sa lapsega teed, see jätab kustutatud jäljed tema tunneteilma, tema hinge. /—/ Lapsed on selleks, et kõike, mis sinus hääd on, edasi kanda, ja tasu näed sa selles, et see hää laiali laotub, mis sa oled külvanud. /—/ Elu ei paku meile kunagi midagi kõrgemat kui hoolt, vaeva, raskust, rõõmu, mis lapsed meile valmistavad. /—/ "Laps" – pühalik-tõsine, suur sõna. Sõna, mis elus ühtlasi kõige magusam ja kõige raskem."

Seda lugu ajendas kirjutama ühe kasvataja telefonikõne, milles oli hukkamõistmist rohkem kui mõistmist. Lastekodus töötanud inimesena püüdsin selle kirjutisega helistajale mõista anda, keda ja mida on eelkõige vaja. Võib-olla on seda vaja teada mõnel teiselgi vaeslastega tegutsenud inimesel.

ANTS TAMMAR.
Eesti lastefondi referent

A T E I D E I U S U ...

ka hoopis võõriti aru saada (lapsed ju!) ning nii võib kuulda üpris veidraid hinnanguid.

Kord püüdis üks koolipoiss mulle sööklas selgeks teha, et ka toidus leidub paras annus erootikat, ajalehes olevat nii kirjutatud. Kahtlesin, kas koolilõuna leigevoitu hemesupis tõepoolest mingit erootikat leidub, kuid ma ei veennud teda kuni-givõrd. Ta vaatas mind põlglikult ja haletsevalt kui ajast mahajäänut, eluvõõrast isikut.

Muidugi peab laps saama eluks hea ettevalmistuse ja ka intiimelul on selles oma loomulik osa. Ainult ma ei saa siiaani aru, miks me seda kasvatust tehes pidime tingimata alustama tagumikust, aga mitte inimhingest? Siis oleks noorel areneval inimesehakatisel olnud mingisugunegi eetilise aluspõhi, millele toetuda, kuid nüüd on selle asemel tühik. Kuidas muidu võis juhtuda, et koolis on rövetsimine selle teema ümber läinud viimasel ajal üle igasuguse loomuliku piiri? Kui päevast päeva kuuled lapsesuudest aina vägistamisest, lõbumajadest, homoseksualistidest jne (kõik see jutt käib nibete märkuste ja kahemõttelise irvitamise saatel), siis pärast tunde raskeid vihikupakke koju tassides kõrvad valutavad ning süda läigib.

Kes hoolega otsib, leiab sobivat kõneainet kõikjal. Eesti laste kooliõpikutes on ajast-aega olnud L.Koidula luuletus "Eesti muld ja eesti süda". Kirjanik V.Luik meenutab ühes oma kirjutises vanu maanaisi, kes lugesid hardalt ja pühalikult juba kooliajast pähejäänud ridu: "Süda, kuis sa ruttu tõused / kuumalt rinnus tuksuma / kui su nime suhu võtan / püha Eesti isamaa!" Sel aastal kuulsin nende ridade ettelugemisel klassis aga irvitamist ja kahemõttelisi märkusi. Põhjus oli selles, et sõnapaar "suhu võtan" tõi nii mõneleki meelde ühe teatud poosi "Eesti Naise" leheküljelt.

Õpilastega pikemalt vesteldes selgub, et neil on loetu põhjal kujunenud veendumus, nagu oleksid seksuaalsuhted varem keelatud olnud, nüüd on aga kõik vaba, s.t ükskõik millal, ükskõik kus ja kellega. Veelgi enam, nad on aru saanud, et seesugune käitumine on lausa kohustuslik, vastasel korral oled ajast maha jäänud, elukauge, – ühesõnaga naeruväärne. Ja kindlasti pole teismelisele noorel midagi kohutavam kui olla iganenud vaadete ja naeruväärne.

Ei saa eitada, et inimene on seksuaalne olend, aga ta on peale selle ka sotsiaalne, mõistuse ja hingega olend. Kui püüame seda unustada, ärgem siis imes-

tagem, et satume vastuollu nii iseenda kui ka teistega. Eriti kannatavad tütarlapsed kui loomu poolest õrned. Poiss on märkamatu oma teed kadunud: kust tema pidi teadma, et lapseohtu neiu vajas heli sõnu ning ka tema kohus on tagajärgede eest vastutada. Kuid poiss teab hästi, et praegusel ajahetkel on meheliku väärtuse mõõdupuuks erootiliste elamuste rohkus ning ühes-kahest tüdrukust ei piisa. Mina ei saa muud teha, kui püüda vaigistada tütarlapse südant-lõhestavat nuttu ning edaspidi istub mul koolipingis noore tüdruku asemel vara vananenud naisterahvas.

Muidugi võiksin ma küsida, kas on kõlbeline rääkida-kirjutada intiimsuhetest pealetükkivas propagandastilis, kuid see küsimus tundub ilmselt kaunis rumal. Kas ma pole siis harjunud mõtteviisiga, et meil võib rääkida või teha mida tahes, sest sageli ei kanna keegi oma sõnade ega tegude eest vastutust, et meile meeldib kangesti oma väärtushinnangutes ühest äärmusest teise langeda ning tehtud vigu näeme alles siis, kui olukord on juba nõnda räbal, et midagi parandada suurt ei annagi.

Õpilastega tõsiselt rääkides (mõnikord see õnnestub) näen avalaid ja ustavaid pilke ning neis veel lapselikes vaateis peitub puhta tõelise armastuse võimalus... Kuid mu sõnade mõju kaob õige ruttu, sest juba järgmisel päeval rändab klassis ringi järjekordne bulvarileht õpetustega intiimelu valdkonnas või sai eile õhtul mõnd halvatasemelist pornofilmi vaadatud ja nüüd peab kaaslastele üksikasju kirjeldama. Ilu muutub taas labaseks pealiskaudsuseks ja selles sogsases voolus kaob igasugune puhtam tunne – sellel ei ole aega tekkidagi.

Nii ma siis seisan klassi ees, õpilased mu vastas koolipinkides ja me räägime elust. Tihti tunnen jõuetust, töökogemuste nappust, sageli mõtlen, et räägin tühja ja kulutan vaid iseennast. Kuid ma ei saa tööroõmu asemel ülistada kasuühust ja aususe asemel alatust, ma ei taha heaks kiita labast sõimu ja rääkida armastusest kui sportlikust harrastusest või meelikõditavast ajavitest. Praegu on ebaloomulikkus loomulikuks elunormiks saanud. Seepärast õpilased mind ei usu.

Agar räägin ikka, ka kurtidele kõrvadele. Kord nukral väsimussilmapiilgul tuli millegipärast meelde ühele vanale õpetajale kingitud ekliibris, millel kujutatud suur kivi ja väike kivitäks seda kivi tagumas. Anna mulle jõudu, sa väike tark finne!

NELE NURM



Arutati 7.kl ajalooõpikut

30.juulil toimus Eesti Õppekirjanduse Keskuse kolleegiumi saalis ajaloo õppekirjanduse komisjoni koosolek. Päevakorras oli 7.klassi ajalooõpiku arutelu. Õpiku on koostanud 3 noort ajaloolast M.Kõiv, P.Raudkivi ja T.Ritson. Käskiri valmis neil k.a märtsis, kuid kuna neljas autor eemale jäi, tuli ülejäänutel puuduvad peatükid ja teemad vahele kirjutada. Autorid nägid õpikuga palju vaeva alates kontseptuaalsetest küsimustest, ülesannete jaotusest, periodiseeringust kuni konkreetsete sisu ja mahu küsimusteni.

Teatavasti pole meil pärast sõda kirjutatud Eesti õpilastele ühtegi keskaja originaalõpikut. Ja kui selline õpik olekski koostatud, siis poleks selle järgi lubatud õpetada. Pealegi valitses ajaloo õpetamisel ülevalt pealesurutud politiseeritus, utoopiliste ühiskonnaalaste ideede ja klassivõitluse propageerimine, vaenulik suhtumine rahvusajalukku, venekeskne ajalookäsitlus. Kõnesoleva käskiri autorid polnud ka ise varem kooliõpikut koostanud. Ülesanne oli (ja on) raske veel seepärast, et Eestis minnakse üle ühtse maailmaajaloo õpetamisele. Seepärast tuli traditsioonilistele keskaja ajaloo teemadele lisada materjali Liidu rahvaste ajaloo, Eesti ajaloo, samuti mõnede teiste, seni keskaja kursusest väljajäänud piirkondade mineviku kohta. Autorid võtsid oma töö kokkuseadmisel põhiliselt aluseks hiljuti koostatud keskaja programmi. Ent siingi tekkisid kõige muu kõrval paratamatud mahuprobleemid – kas esitada iga perioodi, iga riigi kohta teavet miinimum- või maksimumulatuses. Tundub, et enamiku teemade puhul talitati viimasel põhimõttel. Seda pidas oma sissejuhatavas sõnavõtus loomulikuks komisjoni esimees S.Õispuu. Tema arvates oli see hädavajalik, kuna meil erinevalt paljudest välisriikidest pole seni õpetajale kusagilt anda erineva mahu, esitusviisi ja meetodilise töötlusega ajalooõpikuid.

Koosolekul tutvustati Tallinna Linnaarhiivi direktori J.Kivimäe ja ajaloo õppekirjanduse komisjoni liikme, ajalooõpetaja M.Klitsneri retsensiooni keskaja õpikule. Veel oli kirjaliku arvamuse saatnud kauaaegne Haridusministeeriumi ja Hariduskomitee töötaja, ajalookomisjoni liige M.Okse. Koostatuga olid põhjalikumalt tutvunud EHA peametoodik S.Valdmaa, metoodik A.Elvik, S.Õispuu jt. Märgiti mõndagi positiivset: materjali nüüdisaegne, huvitav, isiksusekeskne, üsna aus esitus, mis peaks õpilasi huvitama. Ega kõik kirjapandu polegi mõeldud õpilasele kohustuslikuna – lisateave tuleb trükkis peenemas kirjas. Vahemärkusena ütleksin, et nüüdistasemel maailmaajaloo kirjutamine, olgu siis tegemist keskaja või uusaja ajaloo, rääkimata uusimast perioodist, ei ole kerge töö. Kust võtta Eestist või Liidust värskeimat teaduskirjandust mitmekümne programmis oleva riigi ajaloo kohta. Ent kättesaadavagi kirjandusega tutvumine, selle läbitöötamine, süstematiseerimine ja üldistamine võtab palju aega.

Käskirjal leiti olevat ka puudusi, kohati on tunda kiitustamist. Pedagoogidest komisjoniliikmed avaldasid kahtlust, kas õpik on õpilastele jõukohane. S.Õispuu selgitas, et praegune materjal on hädaabinõu – edaspidi õpetatakse Eesti koolides jälle kahes kontsentris, siis saab paremini arvestada õpilaste iga ja eelteadmisi (mida valmiva õpiku jaoks jääb napiks).

Autoritel tuleb koostada õpikule seletuskiri, tarvis on mõningat meetodilist töötlust, sobivaid illustratsioone, pilte, kaarte, osa tekstist tuleb ümber töötada, ühtlustada kronoloogiat... Otsustati, et pärast täiendamist, parandamist ja ühtlustamist võib käskiri augusti lõpul trükki anda. Seda saab kasutada katseõpikuna. Veel on tarvis koostada ajaloo tööviik.

FRANTS KUPP

Peatugem hetkeks

Pärnumaal kunagise Tõstamaa mõisa pargis on nägus härrastemaja – alates 1921.aastast tänaseni koolimaja –, mille juures kaks kultuuriloolist tähist tarkuse kiituseks vaadata on.

Koolimajast aleviku poole jääb Tõstamaa mõisa viimase omaniku, kuulsa õpetlase, orientalisti, Pekingi ja Harvardi ülikooli professori Alexander Stael von Holsteini (1877–1937) mälestuskivi, mis avati 1987.aastal.

Teine kivi on teisel pool koolimaja suure põlistamme all ja kiri sellel näitab, et Tõstamaa kihelkonnas on koolitarkust antud alates 1688.aastast – seega üle 300 aasta. Juubelipidu koos mälestuskivi avamisega peeti tänavu 26.mail. Kivi jääb tulevikus ehitatava uue koolimaja lähedusse.

Tõstamaa parki läbival maanteel Kalli või Pärnu poole reisija võiks koolimaja kohal hetke peatuda, et vaadata mälestuskive, nautida mõisaarhitektuuri, põlliparki ja kaunit lookleva Tõstamaa jõe kunagist sängi (osaliselt voolab jõgi uues tehissängis).

VAIKE HANG

Hiiumaal

Hiiumaa alustab uut õppeaastat mitme uue kooliga. Nii püütakse taastada kunagi hävitatud koolivõrku, mis võimaldas omal ajal õppurite enamikul jalgsi kooli jõuda. Mõistagi pole praegune koolilaps enam nii tubli käija ega asutuski endisaegne – paljud rannakülad on tühjaks jäänud, tekkinud uued keskused. Selle järgi siis koolivõrku seataksegi.

Pika ajalooaga Kuri algkool avab taas ukse, esialgu umbes 10 õpilasele (1.–3.kl). Iidne raudkivist hoone on üle elanud sõjad ja muud katsumused, vahetanud mitut peremeest ja tundnud peremehetust. Aga ikka alles ja pilku püüdev! Nüüd võtab Pühalepa valla volikogu kooli oma organiseerida ja majandusasju ajada.

Männamaa algkool alustab juba oma teist tegevusaastat, samuti Kõrgessaare algkool. Jausa tuleb lasteaed-alkkool umbes 13 õpilasele, esialgu 2 klassi. Männamaa lasteaed-alkkool kasvab tänavu juba 3klassiliseks. Kõrgessaare algkooli pitsitab ruumipuudus.

Kõpus asus senini eriinternaatkool, nüüd tehakse metsamajandi hoonesse ka algkool, esialgu 5 õpilasele. Üks vanemaid, Suuremõisa algkool jätkab juba alustatud rada.

9kl koolidest arvati hariduskoondises kõige paremas korras olevat Käina kool, kus kapitaalremont lõpetatud ja tubli direktor Aimi Säremat selle halvasti ehitatud ning remondivaevades maja korda pannud.

Emmaste kool, kes tähistas oma 70.aastapäeva (vanim koolihoone ehitatud 1860), kannatab juba ammu ruumikitsikust. Ammu oleks vaja juurdeehitist ja vanale hoonetele kapitaalremonti, aga võimalusi napib. Esialgu ehitatakse kaarhalli võimlaks ja püütakse torude vahetamisega toime tulla.

Lauka kool uuendab välisilmet, et sügisel 90.aastapäevaks ka vilistlastel kenam kodukooli kokku tulla. "Hiiu Kalur" on aidanud remonti teha ja sooja vee keskküttesse. Lõpetamisel on õpetajate elamu.

Paladel käivad võimla ehitustööd.

Rängas ruumipuuduses vaevleb Kärdla keskkool – juba aastaid juurdeehituse ootel. Vana maja küttesüsteem on rivist väljas ja kui torude vahetusega enne külma valmis ei jõuta, ähvardab kooli kinnipanek. Suurim kool on kõige halvemas olukorras, nii et Kärdla kõikvõimalikke ruume kasutatakse koolitundideks.

Putkaste sovhoostehnikum elab hariduskoondisest sõltumatut elu.

Hiiumaal oodatakse 9 noort spetsialisti, 8 TPedI ja 1 TÜ suunatud, peale nende vajavad Käina ja Lauka kool algklassiõpetajaid, keskkool füüsikaõpetajat. Kärdlas tekib aga kohe korteriprobleem.

29. ja 30.augustil tulevad Hiiumaa õpetajad kokku, et oma probleeme ühiselt arutada ja EHA lektoritelt kasulikkuda kuulda.

Hiiumaa hariduskoondises käis

Terviseõpetuse programm on siiski olemas

Lõppema hakkav õppeaasta oli esimene, mil terviseõpetus oli meie koolide õppeplaanis iseseisva õppeainena. Peatuksin tagasivaates terviseõpetuse programmi rakendamise probleemidel.

Elkõige programmiga seonduvast. Ei tahaks nõustuda Taive Kudu arvamusel (ÕpL, 28.04.90), et selles pole silmas peetud konkreetset rahvast ja situatsiooni. Programmi koostajad tuginesid nii Eesti meditsiinistatistikale ja selle dünaamika analüüsile kui ka teadusuuringutele. Kokku võttes kujunes küllalt objektiivne pilt meie rahva, eriti noorsoo tervislikust seisundist ja haigestumusest. Situatsiooni hindamisel omaeene tervise väärtustamise aspektist ja ühiskonna suhtumisest tervisesse olid aluseks arstide töökogemused ja sotsioloogiauringute andmed.

Programmi koostamise eelnes maailmakirjanduse, milles käsitletakse kogu elanikkonda hõlmavat tervisehariduse süsteemi ja eri valdkondade sellealast integratsiooni, süvaanalüüs. Arenenud riikides on koolide terviseõpetusel aastakümnete pikkused kogemused, suurte teadlaskollektiivide koostatud programmide efektiivsust on praktikas piisavalt kontrollitud. Eeltoodust lähtudes ei saa lugeda põhjendatult T.Kudu seisukohta – mitte võtta õppust meie läänenaabritelt.

Terviseõpetuse programmi koostamisel arvestasime, et praegu puuduvad sellekohase ettevalmistuse saanud õpetajad ning õppekirjandus. Lükata aga terviseõpetuse algust meie koolides mitu aastat edasi, kuni need tingimused on täidetud, pole õige. Seetõttu alustasime suhteliselt tagasihoidlikult, andes arengufüsioloogia ja psühholoogia nõuetele vastava terviseõpetuse temaatika klassiti, kusjuures õpetus algab õpilase koolitulekuga ja kestab selle lõpetamiseni. Kahjuks ei olnud võimalik seda ideed täielikult realiseerida, sest terviseõpetus jäi valdavalt fakultatiivaineks. Sel õppeaastal oli terviseõpetus tunniplaanis ainult põhikooli 4. ja 5. (4–17 tundi) ning keskkooli 10.klassis (35 tundi), järgmisest õppeaastast lisandub veel 7.klass (35 tundi). Tervis, mis on eduka õppimise alus, on meie haridussüsteemis madalalt väärtustatud.

Praegune programm (jõudis kooli 1989/1990.õa algul) on kavandatud eksperimentaalsena kaheks õppeaastaks. Sellel on kaks alternatiivvarianti, et terviseõpetuse õpetaja saaks valida. Tänavu kevadel ankeetisime õpetajaid. Saime objektiivseid andmeid programmi realiseerimisest ja ettepanekuid selle täiendamiseks. Küsitlesime ka Tallinna koolide õpilasi, et saada andmeid laste tervishoiuteadmistest, tervislikust eluviisist ja suhtumisest tervisesse. Eeltoodud ankeetküsitluse analüüs on aluseks terviseõpetuse programmi edasisele täiendamisele.

Terviseõpetuse kui iseseisva õppeaine õpetamine on arenenud riikides, kus see on koolide õppeplaanis, elkõige pedagoogide ülesanne. Meditsiinitöötajad

abistavad ainult mõne teema puhul. Analooilist süsteemi on rakendatud ka Eesti koolides. Ilmselt puudus T.Kudul küllaldane informatsioon, millega seletub tema väide, et "terviseõpetus on praegu arstide pärusmaa". Erinevate erialade (pedagoogika, meditsiin, psühholoogia, toitlustamine, kehakultuur jt) integratsioon on tervisehariduse teoorias ja praktikas kõigjal aktsepteeritud. Praegu töötavate õpetajate tervishoiualase täienduskoolitusega alustati EHA kursustel 1989.aasta sügisel. Terviseõpetuse õpetajate ettevalmistamine algab 1990/1991. õppeaastal Eesti kõrgkoolides, mis aga ei välista ka edaspidi praegu töötavate õpetajate täienduskoolituse vajadust.

Terviseõpetuse tundides õpetatakse, kuidas olla terve. Oma tervise väärtustamine ja tervishoiuteadmiste rohkendamise on õpilaste tervisliku eluviisi kujundamise ning selle süvendamise aluseks. Tervisehariduse ja terviseõpetuse problemaatikat käsitleti mitmest aspektist Tartu Ülikoolis 12.mail toimunud foorumil. Mitme eriala teadlaste, arstide ja pedagoogide jätkuv koostöö aitab terviseõpetust parandada. Algas on tehtud, töö jätkub.

ILME PILV,

Eksperimentaalne ja Kliiniline Meditsiini Instituudi vanemteadur

MAIMO KALMET

Matemaatika õpetamisest

- Mina ei jaga seisukohta, et algastmes tuleks algoritmilise tegevuse asemel mõttetööd harrastada.
- Kutsun ka teisi oma arvamusi põhjendama.

Jaanilaupäevases "Õpetajate Lehes" tutvustati matemaatikaõpetajate aktiivpäevade muljeid. Artiklis oli toodud ka seisukoht, et 5.-7.klasside õpilastele pakutakse liiga palju mehaanilist arvutamist, ja soovitus, et algoritmilise tegevuse asemel tuleks enam rõhku panna mõttetööle. Kui see on vaid üksikute õpetajate seisukoht, pole asi hull. Kui aga on tegemist kogu aktiivi arvamusega, mis peaks üldiselt kõlama jääma, siis tuleks küll aeg maha võtta ja aru pidada.

Praegu on aeg, mil kõik avaldavad oma arvamust ja nii peabki olema, kuid väiteid on vaja ka põhjendada. Viidatud artiklis kirjutatu ajendas ka mind oma seisukohta avaldama.

Väidan seal öeldule vastupidist: algoritmilist tegevust, arvutusvõtteid ja algebralisi teisendusi tuleks veel mahukamalt ja tulemuslikumalt pakkuda. Töö tuleb organiseerida nii, et õpilased teeks seda innukalt ja hasardiga. Ei maksa karta, et kui õpetaja on arvutustest tüdinud, siis valdab ka õpilasi tülimus. Kui aga selle tegevuse kõrval õnnestub rõhku panna mõttetööle, on see mõistagi märkimisväärne. Ma pole hetkekski loobunud ka kooli keskastmes kõiki argumenteerimise, seoste loomise ja järeldusoskuse arendamise võimalusi kasutamast. Oma seisukohta püüan põhjendada Rudolf Steineri mõtetega, mida siin konspetsiivselt esitan.

Vanuses 7-14 aastat tuleb eriti meelepidamisvõimet arendada. Mis sel ajal hooletusse jäetud, seda pärast enam parandada ei saa. Ei tohi karta mittemõistmist! Mõistus on hinge jõud, mis alles suguküpsusega tärkab, seda ei pea enne õiget eluiga väljastpoolt mõjutama. Kõige suurem viga, mida ühe inimese suhtes teha võib, on liiga varane omaenese arvamide esiletõstmise õpetamine. Oma arvamust võib avaldada alles siis, kui on küllalt kogutud arvamisi ja võrdlemisainet. Et mõlemisküps olla, peab kõigepealt tundma lugupidamist selle vastu, mida teised enne mõelnud. Noor inimene peab esmalt õpima ja alles siis arvamust avaldama.

Paljud 10.klassi õpetajad on omal nahal kogunud keskastme tegematajätmissi. Juba esimeses kontrolltöös selgub sageli, et "suured mõtlejad" takerduvad just elementaarteisenduste ja arvutusoskuse taha. Ja Steineril on vist õigus – algteadmiste puudumise häda saadab õpilasi läbi keskkooli ja võimendub kõrgkooli sisseastumiseksamitel. Aga üheski klassis pole aega nii lähedalt, et õpetada uuesti vajalikke arvutusvõtteid. Selle töö tulemuslikkuse kohta aga arvas Steiner: "Seda, mis hooletusse jäetud, ei saa pärast enam parandada!"

AAVO LIND,
Parksepa keskkooli õpetaja

Väärt abimees

1988.a lõpul ilmus USA professori Carol Tingey-Michaelise raamat "Handicapped Infants and Children. A Handbook for Parents and Professionals" venekeelne tõlge pealkirjaga "Deti s nedostatkami razvitiya. Kniga v pomoštš roditeljam" ("Pedagogika", 1988). Selle väikese, kuid väärtusliku raamatu esmatrükk anti välja 1983.aastal Baltimore's. Raamat on arengupuuetega laste vanematele väga vajalik lühientsüklopeedia, milles lihtsalt ja arusaadavalt esitatakse nii keha- kui ka vaimupuuetepõhilised iseärasused ja nende mõju lapse arengule. Raamatu esituslaad ja nõuanded sisendavad hälvikute vanematesse optimismi, julgustavad neid suhtlemisaktiivsusele ning lapse edukaks arenguks vajaliku keskkonna kujundamisele. Samas püüab autor pidurdada vanemate eneseohverdamispuudest või alateadlikust süüest tingitud arutute sammude astumist. Raamatu autori nõuanded aitavad perekonnaelu korraldada nii, et ilmnenud puuded võimalikult vähe takistaksid lapse arengut. Siin on häid nõuandeid nii lapse suhtlemisfääri laiendamiseks kui ka vaimsete ja kehaliste võimete arendamiseks.

Raamatus on 8 peatükki. Esimeses antakse nõu puuetega imiku eest hoolitsemiseks. Järgmised on pühendatud maimikueale, käsitletakse puuetega väikelapse söömise, magamise, liikumise, teiste inimestega suhtlemise ja kõnearengu probleeme. Eelviimases peatükis antakse nõu vanematele, kellel on raskesti laste hooldamisel. Lõpuks on lühilevaade väikelaste puuetest, alates allergiast, Downi tõvest, hemofiiliast, suhkruhaigusest ja lõpetades langetõvega. Raamatu lisan on käsitletud laste liikumis-, kõne-, suhtlemis- ja eneseteenindamisvõimuste arengut 0-18 eluaastani. Nagu igas korralikus aimeo-raamatus, nii on ka selles ülevaatlükaineregister. Tekst on lihtne ja mõistev ega ole meditsiiniterminitega üle kuhjatud.

Raamatu suurim väärtus on selle ajal ning julgustav toon, mis õpetab vanemaid looma oma puuetega poja või tütreaga siiraid, avalaid ja usalduslikke suhteid. Vanemate ja laste tõelisele tundeühitsusele rajanev armastus aitab aga palju kaasa sellele, et esmaste puuete alusel ei kujuneks teised, kasvatusvigadest tingitud puuded.

Autor juhib puuetega laste vanemad meedikute, defektoloogide, psühholoogide ja ravikehakuultuuri töötajate juurde nõu küsima. Ühtlasi märgib ta, et ükski neist spetsialistidest omaette ei ole suuteline vastama kõigile küsimus-

tele. Üheskoos leitakse aga vastused üsnagi paljudele probleemidele. Autor rõhutab, et kõige enam saab oma lapse heaks teha ikkagi lapsevanem. Raamat aitab lapsevanematel teha õigeid otsustusi lapse kasvatamisel. Samuti õpetab ta neid keerukast ja pingerikast tööst puhkama, et vältida püsivägistuse teket perekonnas, mis omakorda võib kujuneda puuetega lapse arengu piduriks.

Selle raamatuga peaksid tutvuma kõik pedagoogid, eriti aga lasteainednikud, et paremini mõista puuetega laste vanemaid ja nende probleeme. Mõistetv õhkkond aitaks puuetega laste vanematel väljuda suletusest ja aru saada, et nende probleemid polegi need kõige keerukamad.

LUGEGEM!

Raamatu venekeelse tõlke 100 000 eksemplari jõudis Eestisse vaid mürdosa. Tahaks väga loota, et C.Tingey-Michaelise raamat või mõni sellega võrdväärne tõlgitakse kõige kiiremas korras eesti keelde. Selle järele on suur vajadus.

VALDUR LULLA

Tarmo Ajusaare joonistus
Pärnu lastekunstiikooli näituselt
Laste Loomingu Majas.

H U V I T A V T E A D A

Kaitseministri haridusministriks

Juunis nimetas president Soome uueks haridusministriks Ole Norrbacki. Nagu eelmine minister Christoffer Taxell, on ka Norrback rahvuselt rootslane. 49aastane minister on pärit Vaasast, saanud 1965.a õpetaja diplomi ning töötanud paar aastat rahvakoolis. Hiljem siirdus ta poliitika alale, on olnud aastaid parlamendisaadik ning 1987.aastast H.Holkeri kabinetis kaitseminister. Sellest aastast liberaalse Rootsi Rahvapartei esimees.

Sel ajal, kui uuendati Soome haridusseadustikku, oli Ole Norrback Eduskunna haridus- toimkonna liige. Nii on uus minister kooliasjadega hästi kursis ja tal on hea meel, et sai õpitud alale tagasi pöörduda. Minister peab tähtsaks, et inimesed täiendaksid ennast kogu elu – niisiis pidevharidust, ta toetab ühetaolist põhiharidust ning väikesi koole. Soomes on viimasel ajal põhikooli vanema astme klassid aetud liiga suureks, neid on Norrback valmis väiksemaks jagama.

Alternatiivkoolid toodi hiljuti üldriikliku koolisüsteemi alla. Minister arvab, et igale õpilasele on vaja leida just talle sobivaim harimismoodus. Ka ametikoolide ning gümnaasiumi- õpilased võiksid ise endale sobiva õppeplani valida. Ole Norrback peab õigeks määrata tudengitele rahaline toetus, et nad ei oleks sunnitud elatusraha teenimiseks õpinguid katkestama. Õppelaenu tagasimaksmine on paljudele liiga raske koorem.

Minister toonitab väga keelte õppimise vajadust koolieas. Kui ta ise veel noor oleks, õpiks ta keeli hoolikamalt. Soome keele saanud ta selgeks alles vanas eas, inglise keelt rääkivat vaid kuidagiviisi, tunnistab Ole Norrback ise.

"Opetajast"
TIIT RUMMO

Psühholoogia õppekomplekti lüümikud

on nüüd ilmunud ja müügil koondises "Eesti Koolitarve". Kuna need on trükitud kooperatiivis ja tiraaž väike, maksab 40 teemat illustreeriv lüümiku- komplekt 70 rubla. Eraldi on juhend koos pildiallkirjadega. Lüümikud on mõeldud J.Sõerdi õpiku ja J.Sõerdi ning K.Toimistöösannetekogu juurde. Olgu märgitud, et lühitulevikus täieneb õppe- komplekti veel L.Kuke ja L.Tamme "Psühholoogia klassikatsetega". Uus ja veidi täiendatud väljaanne ilmub ka töö- ülesannete kogust.

Osa psühholoogiaõpetajaist sai juuli algul toimunud kursustel juhtnõore lüümiku- kute kasutamiseks. Käesolev artikkel

on kirjutatud selleks, et hädavajalik info õppekomplektikõigik kasutajateni jõuaks. Kõigepealt tootmisprotsessis juhtu- nud mõodalaskmistest. Õnneks on need enamikus sellised, mida tuleb lihtsalt ar- vesse võtta. Mõnel juhul saab viga ise parandada.

Suurem osa värvilisi detaile, mis peaks olema ühel lehel, on trükitud eraldi lehtedele. Nendel pole aga lüümiku numbrit ja seetõttu võivad need lüümiku- kute pakis valele kohale sattuda. Ärge muutke lehtede järjekorda pakis! Es- malt nummerdage numbrita lehed või

pange mitmele lehele trükitud lüümikud kokkumurtud paberlehtede vahele. Nummerdada võib sobiva viilpliiatsiga, mustatindiga, milles on lahustatud suhkrut ja seejärel aeglaselt segades šam- pooni, või terava noaotsaga kraapides. Ülesande lihtsustamiseks tuletan meel- de kõigi meil valmistatavate lüümikute märgistamise süsteemi.

Põhilüümiku ülaservas asub vasakul lüümiku ainet ja klassi märkiv lühend. Et psühholoogiat õpetatakse ainult ühes klassis, siis siin klassi numbrit kirjas ei ole, on vaid märgistus P-1, P-2, P-3, ..., P-40, kus P tähendab psühholoogiat ja number lüümiku numbrit. Ülal paremal pool on lüümikulehe number ja põhilüümikul ka lehtede üldarv. Põhilüümikut tähistatakse numbriga 0 esimeses ruudus, lüümikute arv on näidatud viimases ruudus. Vahepealsetes ruududes on lisalüümikute numbrid 1, 2 jne, kui lisalüümikuid on. Kui neid pole, s.t on ainult põhilüümik, siis on ka ainult

kaks ruutu: esimeses paikneb 0 ja teis- ses 1, mis näitabki lehtede üldarvu.

Numbrita lehtede nummerdamisel või nende õige järjekorra fikseerimisel lisakaanekeste abil on vaja teada, mil- liste lüümikute juurde nummerdamata lehed kuuluvad. Need on nr 9, 11, 13-0 ja 13-1, 18, 19, 25, 29, 30, 31, 33 ja 39.

Teiseks pole lüümikud päris õigesti augustatud. Esineb kahesugust ebatäp- suse: augud on kas veidi üleval ja pil- dile liiga lähedal, nii et pilt ei lange kaadri keskele, vaid vasakule ja alla, või ei taga augud alati joonte täpselt kokkulangemist (lüümikuil 13, 18 ja 25, võimalik, et ka mujal). Seepärast tuleb lüümikud auke kasutamata vabalt gra- foprojektori aknale asetada ja silma jär- gi kohale seada.

Kolmandaks tuleks täiendada lüümiku- t nr 21 ("Vaateväli") kulli pimetsooni (alumine sektor) mustaks värvimisega. (Kui ei õnnestu saada sobivat viilpliiat-

sit ega valmistada kilele sobivat tinti, võib sinna kleepida tükikese leukoplasti või isoleerpaela. Kui seegi pole võimalik, tuleb õpilastele vähemalt öelda, et see sektor peaks olema must.) Üle- mised mustad sektorid (kahe silma vaateväli) võiks loogilisuse huvides noaotsa või žiletitera nurgaga vöödiiliseks teha, nagu on vasempoolisel pildil. Jä- nesel on kahe silma vaateväli nii ees kui ka taga, seepärast tuleb vöödiiliseks teha nii ülemine kui ka alumine must sektor. Üheaegselt triipude tegemise- ga lüümikule nr 21 võiks paar valget triipu teha lüümiku nr 3 ülal paremal asuva- le mustale laigule. Sealt on need trük- kimisel kaduma läinud.

Paar häirivat trükiviga on juhendis. Psühholoogiaatlase autor pole Tame- zo, vaid Gamezo (lk 4). Lüümiku nr 37 seigituses peab olema just õppemoo- dustest, mitte õppemoodustustest.

Lüümikukomplekti koostaja
ARVED LEINBOCK

Parandagem vea!

VALTER JOHANSON
13.08.1931–4.08.1990



Üks elutee jõudis lõpule. 4.augustil lahkus meie hulgast jäädavalt Tartu 12. keskkooli rajaja ja direktor, teeneline õpetaja Valter Johanson.

Valter Johanson sündis 13.aug 1931.aastal. Tema koolmeisterite matemaatikuna-füüsikuna algas 38 aastat tagasi, järgnes töö kooliinspektorina, Tartu rajooni haridusjuhina, täitevkomitee aseesimehena. Viimaseks töökohaks jäi Tartu 12. keskkool. Väsimatult heatahtlik, ennastsalgav ja inimlik koolijuht tervitas hommikuti õpilasi ja kolleegikoolimaja trepil. Tema juurde mindi nii rõõmus kui mures alati meelstasti. Ta oli vana kooli mees, kes mõistis kuulamise kunsti, kes õpetas märkamatult, mõjus oma olemisega. Tema nõrkus male vastu nakatas õpilasi. Ta oskas huvitavaks ja unustamatuks õpetada matemaatika. Juba voodisse aheldatuna naeratas ta: "Kui ma malenuppe näha tahan, hakab paremaks minema..."

Enesest Valter Johanson ei rääkinud, küll aga kõigist teistest. Ta armastas öelda: "Kui teistel on hea, siis on ka minul." Alati mõista inimest, teda hoida ja kaitsa, olgu ajad ja olud millised tahes – see on nii lihtne ja raske. Tema elupõhimõtted on kätkevad E.Dickinsoni värssidesse: *Kui säästa saan üht SURMA-VALU on elul mõte sees – või trööstida ühtainust Elu ta vaevades – või nõrkend Linnupoja saan oessa tõsta taas – on elul mõte sees.*

12. kooli pere on lohutamatus leinas. Kogu senise 12 tegevusaasta jooksul on kool ja Valter Johanson olnud lahutamatud. Nii tuntigi 12. kooli Johanson kooli nime all. Direktor oli majas alati esimene saabuja ja viimane lahkukuja.

Seekordne lahkumine on lõplik ja kaotus korvamatut. Tartu 12. keskkooli pere

H U V I T A V T E A D A

SÜÜDISTUSED JA SOOVID

Jätkame üleliiduliste sotsioloogiliste uuringute avaldamist. 9,1% 2941 küsitlusest arvab, et tõelise ajakirjandusvabaduse puudumine pidurdab riigi uuemismisprotsessi. 22,5% 2922 inimesest teatas, et tegelik sõna- ja trükivabadus veenab rahvast selles, et riigis leiavad aset positiivsed nihked. Vastates küsimusele: "Kas te toetate trükiajakirjanduses kriitika edasist suurendamist?", nentis enamik vastanuist (64,5% 2922 küsitlusest), et toetavad täielikult, 17,1% – et toetavad osaliselt, 15,4% oli vastamisega raskustes ja vaid 3,5% teatas, et ei toeta.

Ühes Üleliidulise Avaliku Arvamuse Uurimise Keskuse infoväljaandes on avaldatud järgmine huvipakkuv tabel. KÜSIMUS: Missugust rolli etendavad teie arvates praegu ühiskondlikus elus ajalehed ja ajakirjad? Need tõstatavad esimesena riigi arengu teravaid küsimusi ja pakuvad nende lahendusteid18,7 Need liidavad ja kruvivad üles pingeid14,9 Kaitsevad demokraatiat ja inimõigusi13,3

Juhivad rahva kõrvale aktuaalsete probleemide lahendamisest 11,0 Reageerivad õigeaegselt riigis toimuvatele sündmustele 26,0 Mustavad meie minevikku 11,7 Ilustavad meie tegelikkust 14,2 Jäävad unduvalt maha sündmuste ja probleemide arengust 11,0 Etendavad ametliku võimuga opositsiooni rolli 3,6 On objektiivsed ja õiglased jooksvate sündmuste valgustamisel 5,8 Järgivad võimudele meelepärast kurssi 15,3 Meil on praegu igasuunalisi ajalehti ja ajakirju 23,4 Muud 1,2 Raske vastata 12,4 Huvitav, missugune oleks olnud arvamuste spekter näiteks pool aastat pärast ajakirjandusseaduse jõustumist? Raske öelda. Praegu aga arvas 72,7% 2887 vastanust, et ajalehed ja ajakirjad kirjutavad LIIGA VÄHE tavaliste inimeste elust.

Ajakirjanduses liiga vähe tavaliste inimeste elust!

Keemia koolikatse jätkub

Esimene õppeaasta 8.klassi katseprogrammiga on nüüd seljataga, järke ootab 9.klass. Kõigist koolikatse korraldamise raskustest hoolimata oli poolelihtjaid vähe. Et õppeaasta jooksul kogutud materjal (testid, ankeedid ja küsitluslehed) oli äärmiselt mahukas, siis üksikasjalikku hinnangut veel anda ei saa. Liitai ei mahuks see lühikesse ajalehesõnumisse, vaid kuulub avaldamisele teadusaruannetes ja -artiklites. Ent esialgne analüüs on üllatavalt rõõmustav – rahule jäi enamik õpilasi ja õpetajaid.

Et jätkata koolikatset 9.klassis, toimuvad ka selle õppeaasta eel õpetajate seminarõpidamised. Nende toimumise ajad ja paigad on järgmised:

Tartu linn ja rajoon, Jõgeva rajoon – 22. ja 23.august Tartus. Algas Tartu Ülikooli keemiahoones 22.augustil kell 11.

Võru linn ja rajoon – 24. ja 25.august Võrus. Algas Võru hariduskondise saalis 24.augustil kell 11.

Tallinna linn, Harju rajoon – 27. ja 28.august Tallinnas. Algas Tallinna 44. keskkoolis 27.augustil kell 11. Saaremaa – 29. ja 30.august Kuressaares. Algas 29.augustil kell 11. Täpsem paik teatatakse hiljem.

Seminarõpidamistel tehakse kokkuvõtteid eelmisel õppeaastal tehtust, tutvutakse 9.klassi kursuse eesmärkide, töö planeerimise ja kontrolli meetoditega. Läbi tehakse kõik näit- ja õpilaskatsed.

Kui meie keemiaõpetajate hulgast leidub neid, kes eelmisel õppeaastal 8.klassis uut moodi ei õpetanud, kuid tahavad seda teha, siis neile toimuvad tutvumiskursused 6. ja 7.septembril Tallinna 21. keskkoolis algusega kell 11. Osavõtjatele tutvustatakse põhjalikult täiustatud 8.klassi kursust.

On loomulik, et kõigist eespool nimetatud kursustest võivad osa võtta ka need õpetajad, kes koolikatset ei osale, kuid soovivad täiendada oma metoodilist pagasit. AARNE TÖLDSEPP

Ajaloolaste õppepäev

Üldhariduskoolide, kutsekeskkoolide ja tehnikumide AJALOO- ja ÜHISKONNAÕPETAJATE õppepäev toimub: Lõuna-Festi õpetajatele TARTUS 21.augustil maakonnavalitsuse saalis, Riia mnt 15; Põhja-Festi õpetajatele TALLINNAS 23.augustil Sakala 3; venekeelsete õppeasutuste õpetajatele TALLINNAS 22.augustil, Sakala 3.

Õppepäevad algavad kell 11 ning tutvustavad muudatusi õpetatavate ainete sisus. Õppepäeval

käsitatakse 5.kl ajaloo, 9.kl kodanikuõpetuse, 12.kl ühiskonnaõpetuse alternatiivprogramme, maailmaajaloo, ajaloo ja usuõpetuse fakultatiivkursuste, filosoofia ja politoloogia õpetamist ning ajaloo-olümpiaadi korraldust. Õppepäeval registreeritakse ja instrueeritakse Riias orienteeruvalt 23.–30.sept toimuvale Balti (Läti) ajaloo täienduskursusele (vene keeles) soovijaid. Igale rajoonile on eraldatud 1–2 kohta.

ANTS ELVIK, EHA ajaloo metoodik

T E A D A A N D E D

Saue kk vajab 1.sept 1990.a algklassi- ja inglise keele õpetajat.

Võhma keskkool vajab algavaks õppeaastaks täiskoormusega ajalooõpetajat. Info tel 2 32 49, 2 36 58.

Tallinna 61. keskkool (Pääskülas) vajab alates järgmisest õppeaastast ajaloo-, inglise ja saksa keele õpetajat. Kindlustatakse vähemalt 1,5 koormusega. Info tel 51 80 71 ja 47 24 88.

Haridusministeerium kuulutab välja konkursi Kaagvere Erikooli (12 km Tartust) direktori ametikoha täitmiseks. Avaldus esitada hiljemalt 24.augustiks 1990 aadressil Tallinn 200103, Kingisepa 60. Teateid saab tel 43 79 56 või 43 77 38.

Kolga 9kl kool Harjumaal (50 km Tallinnast, järgmisest õppeaastast keskkool) vajab kohe inglise keele õpetajat, kes suudab õpetada ka täiskasvanuid ning on huvitatud uute õpetamismeetodite kasutamisest. Korter uues majas. Tel 7 75 35, 7 75 75.

Pelgulinna Keskkool (Mulla t 7, tel 49 89 24) vajab uueks õp-

peaastaks eesti keele, bioloogia-geograafia ja inglise keele õpetajat.

Tartu maakonna Mehikoorma 9kl kool vajab eesti keele õpetajat. Info tel 1 91 35, 1 91 48.

Tallinna Majandustehnikum kutsub alates 1.septembrist tööle inglise keele, soome keele, eesti keele (vene rühmas), ainult I semester) ja neidude kehalise kasvatus õppejõu. Tehnikumis õpivad ainult keskkooli lõpetanud noored. Meie aadress: Tammsaare tee 147, info tel 59 80 87.

Õ N N I T L E M E

Akiliina K a r o l i n, Pärnu 5. 9kl kooli õpetaja, 95.sünnipäeval.

Ilmar P r a k s, Puiatu 9kl kooli endine õpetaja, 80.sünnipäeval.

Endel P r i m a, Alatskivi kk endine õpetaja, 80.sünnipäeval.

Anna K r ö l o v a, Järvakandi kk endine internaadi õõ-lapsehoidja, 75.sünnipäeval.

Anette L o i t, Vaeküla EIK kauaaegne koristaja, 70.sünnipäeval.

Selma P i l v e t, Tallinna 120.lpk kasvataja abi, 70.sünnipäeval.

Juta S e r g e j e v a, Antsla kk kauaaegne õpetaja, 65.sünnipäeval.

Õie T a m m e t, Taebla kk töötaja, 65.sünnipäeval.

Asta B o b r o v a, Tallinna Spordikolledži koristaja, 60.sünnipäeval.

Juta J ä r v e t, endise Kiisa algkooli kauaaegne juhataja, 60.sünnipäeval.

Helgi K r u u s, kkk nr 30 koristaja, 60.sünnipäeval.

Agnes M ä l k s o o, Jäneda sovhoostehnikumi endine kauaaegne õpetaja, 60.sünnipäeval.

Ageeda P a a v e l, Tallinna 32.kk endine õpetaja, 60.sünnipäeval.

Ljubov P l u u m e r, Vaeküla EIK pesumasinist, 60.sünnipäeval.

Laine R o o s, kkk nr 31 endine ühiselamu korrapidaja, 60.sünnipäeval.

Lonni S a l u s t e, Tapa 1.kk endine kauaaegne õpetaja, 60.sünnipäeval.

Endel S i l d o j a, kkk nr 30 kursuste juhataja, 60.sünnipäeval.

Saja S k l j ä r, Tartu Koolidevahelise Õppekombinaadi õpetaja, 60.sünnipäeval.

Heljo S ü k i j a i n e n, Tartu liha-kombinaadi lpk endine juhataja, 60.sünnipäeval.

Juta T a l i s t e, Tallinna 21.kk endine õpetaja, 60.sünnipäeval.

Kanni T a r t e s, Nõo kk õpetaja, 60.sünnipäeval.

Viive A l j a s, Vaida 9kl kooli õpetaja, 55.sünnipäeval.

Inna H a r u, Tallinna Reaalkooli õpetaja, 55.sünnipäeval.

Lea l l i a k, Riidaja 9kl kooli õpetaja, 55.sünnipäeval.

Ame L i i s k m a n, Vaeküla EIK remonditööline, 55.sünnipäeval.

Õie R e i l, Põltsamaa kk õpetaja, 55.sünnipäeval.

Tiiu S a a r e p e r e, Väike-Maarja kk kauaaegne õpetaja, 55.sünnipäeval.

Valve V a d i, Kohtla-Järve 30.lpk "Kalevipoeg" kauaaegne vanemkasvataja, 55.sünnipäeval.

Malle H e n d r e, Tallinna 21.kk õpetaja, 50.sünnipäeval.

Helle J o o n, Tallinna 3.kk õpetaja, 50.sünnipäeval.

Reet M e t s o j a, EHA pidev- ja täiendushariduse kateedri vanemlaborant, 50.sünnipäeval.

Malle O j a v e s k i, Tallinna 43.kk vanemõpetaja, 50.sünnipäeval.